

Més enllà de les institucions, tot està per fer

Iolanda Fresnillo

El 26 de juny de 2014 es va presentar la proposta de **“Guanyem Barcelona”** a l'escola Collaso i Gil del Raval. Moltes cares conegudes, a dalt de l'escenari, rere l'organització i entre el públic. Ens havíem trobat abans a assemblees, mobilitzacions, ateneus o places. Algunes per curiositat, altres per convenciment. Algunes van seguir el camí de Guanyem a Barcelona en Comú, altres van optar per Capgirar Barcelona o d'altres candidatures de confluència, unitat popular o nova política (poseu-li l'adjectiu que més us agradi) i moltes vam tornar als nostres espais, seguint de més a prop o més lluny, més o menys entusiastes, aquest cicle electoral extraordinari que encara cueja.

Entre aquell 26 de juny i el passat 27 de setembre, moltes energies s'han invertit en campanyes electorals i en portar el canvi a ciutats i pobles d'arreu del país. Tot sembla indicar que més energies s'hi dedicaran fins al 20 de desembre. I qui sap si més enllà. A més, els resultats de les darreres eleccions municipals, així com del 27S, han derivat encara més energies a l'àmbit institucional, amb moltes companyes ocupant càrrecs o posicions electes. Entre els riscos d'aquest gir institucional de moltes activistes, analitzava l'abril passat [en un article a CRÍTIC](#), **Ricard Vilaregut, ara a l'Ajuntament de Badalona**, hi havia “la descapitalització del capital humà dels moviments socials, la dependència de calendaris i ritmes institucionals, el fet de veure's xuclat -i col·lapsat- per dinàmiques burocràtico-administratives, la pèrdua de l'autonomia, unes expectatives de canvi real que no es puguin complir, i el que és fonamental pels moviments: un pas enrere -una pausa en el millor dels casos- en la capacitat de construcció d'un conjunt d'iniciatives socials al marge de l'Administració i del mercat”. L'article es titulava justament ‘Candidatures municipalistes i moviments socials: entre la urgència i la importància’.

Els espais institucionals s'han endut el focus mediàtic i una part del capital humà dels moviments socials. A moltes se'ns fa estrany veure tantes cares conegudes, tantes companyes, amb càrrecs de regidores, conselleres, comissionades, caps de departament, diputades ... Molt probablement hi faran bona feina. Amb la seva presència a les institucions, governant o a l'oposició, es podrà fer front a l'emergència social amb més eines que si seguíssim només als carrers. Però tot i la importància dels reptes aconseguits a nivell institucional, no pot escapar a ningú que els moviments no ens podem permetre el luxe de prémer pausa en la resistència, mobilització o construcció d'alternatives. Ni un pas enrere als carrers.

“Els moviments no ens podem permetre el luxe de prémer pausa en la resistència, mobilització o construcció d'alternatives”

Més enllà de les institucions, **tot encara està per fer si volem dur a terme un veritable procés constituent.** Sense treure un ull d'aquests processos institucionals, és necessari revitalitzar també els processos transformadors fora d'aquestes, evitant caure en processos desmobilitzadors com els que s'han donat en el passat. Res del que es proposa en aquest text és massa innovador. Ja ho hem fet abans i en certa mesura ja s'està fent. Però no està de més evidenciar la importància de treure el focus (o una part del focus) de les institucions, per ocupar-nos de com seguim lluitant a peu de carrer.

Construint hegemonia amb veu pròpia

Si una cosa han evidenciat els resultats electorals municipals i catalans és que hi ha un sector creixent de la població que està per un canvi. Però malauradament estem encara lluny d'una majoria de població que opti per opcions netament d'esquerres. **El periodista Sergi Picazo** analitzava en un [article a CRÍTIC](#) els resultats del #27S conclouent que “el resultat, per a les esquerres, en ple cicle de mobilitzacions i protestes socials, en la pitjor crisi econòmica des de la Segona Guerra Mundial, és bastant decebedor”.

Un procés constituent per a construir una república catalana basada en els valors de la justícia social, econòmica, ambiental i de gènere, requereix una població informada i conscient dels perquè i dels canals pels que es produeixen i consoliden les relacions de desigualtat en l'actual sistema econòmic, polític i social. Per poder construir alternatives, des de baix i a l'esquerra com pretenem moltes, hauríem de ser un poble majoritàriament d'esquerres. I, novament, els resultats electorals, no reflecteixen una majoria netament d'esquerres. Encara menys, una majoria anti-capitalista.

“La feina d'educació popular al carrer ha quedat eclipsada els darrers mesos per mítings i arengues electorals”

En aquest context, un dels primers reptes que hem de seguir abordant des de moviments socials és precisament la feina de formigueta que venim fent des de sempre de forjar consciències i ampliar les bases del que sovint anomenem les convençudes. No podem permetre'ns cap pas enrere en la feina d'educació popular poble a poble, carrer a carrer, plaça a plaça, que sempre hem fet. Una feina que els darrers mesos ha quedat eclipsada per mítings i arengues electorals, però a la que cal seguir dedicant energies suficients. Guanyar suports, ampliar hegemonies, instruint-nos per agitar-nos i mobilitzar-nos. Sense embuts, compartint informacions contrastades i arguments sòlids, fugint de demagògies i promeses electoralistes, xerrada a xerrada, debat a debat, taller a taller. **Guanyar l'opinió pública amb idees i propostes que vinguin netament des de baix a l'esquerra.** Ara que ja no es tracta d'acumular vots, no caldrà maquillar propostes de ruptura amb ofertes per a una majoria farta però no convençuda de canviar-ho tot. Sense renunciar a la radicalitat, processos d'educació popular que segueixin ampliant el cercle de les convençudes.

Una tasca d'educació popular que hem de complementar seguint conquerint espais en els mitjans de comunicació, els majoritaris (on sovint ens sentim com un pop en un garatge) i aquells que ens resulten més propers. Un dels riscos que afrontem és precisament deixar el rol d'altaveu a aquells que han arribat a l'àmbit institucional. És cert que el paper d'altaveu de les lluites i les veus del carrer, a través de les institucions, que han jugat, per exemple, **els diputats de la CUP en la darrera legislatura** ha estat molt valuós. Els ajuntaments “pel canvi” suposaran un salt endavant en la visibilització de certes demandes, lluites i propostes. La configuració del Parlament que s'ha constituït aquesta setmana també deixa espai per l'optimisme en aquest sentit. Però seria un error cedir el protagonisme mediàtic a aquells que ocupen espais institucionals. Haurem doncs de seguir reclamant visibilitat amb veu pròpia.

Ponts per dialogar i fiscalitzar

El nou escenari ens planteja també el repte de com ens relacionem amb aquells amb els qui abans compartíem assemblees i ara ostenten càrrecs i responsabilitats de govern. **Algunes bastim ponts, altres aixequen murs.** Haurem de trobar els punts d'equilibri entre l'oposició frontal i el col·laboracionisme acrític. Aprofitar les oportunitats, però sense deixar d'assenyalar les

contradiccions. Fent arribar propostes, plantejant exigències i reclamant espais per expressar-les amb veu pròpia. Un difícil equilibri que no estarà exempt d'equívocs i acusacions creuades que haurem d'aprendre a superar amb generositat.

En aquest nou marc poden jugar un paper especialment rellevant els processos de fiscalització de polítiques públiques com les auditories ciutadanes o els observatoris ciutadans municipals. Processos que, amb el suport dels que han accedit a les institucions, poden generar un accés sense precedents a informació i documentació institucional, permetent el control popular de la gestió pública. Les auditories de deute, pressupostos o polítiques públiques, en la mesura que siguin veritablement ciutadanes, esdevenen processos d'educació popular, generant coneixement compartit sobre les responsabilitats i alternatives a aquestes polítiques públiques. Hem d'apostar, des del carrer, per processos de rendiment de comptes, dels administradors actuals però també, i sobretot, dels passats (els responsables de les polítiques públiques que ens han portat a la situació actual). Processos que empoderen però que també ens han d'ajudar a aixecar catifes des de fora. Iniciatives com les de **#15MpaRato** o el **Grup de Treball contra la Corrupció a Catalunya**, ens marquen possibles vies de col·laboració entre el dins i fora de les institucions en aquest àmbit. En qualsevol cas, no podem deixar la tasca auditora ni la d'aixecar catifes a les que han entrat a les institucions, i impulsar processos de participació per a que la fiscalització sigui veritablement popular.

Aquesta fiscalització popular, en darrera instància, també pot empoderar als qui es acaben d'arribar a les institucions. Aquells que, si volen deixar de pagar deutes il·legítims, revertir privatitzacions o desposseir de privilegis a les classes dominants, hauran de desobeir. I només havent fet partícip el poble de l'anàlisi i la diagnosi d'allò que cal fer, tindran en suport d'aquest poble per desobeir col·lectivament.

Protagonitzar el procés constituent

Les darreres eleccions catalanes deixen més oberta que mai la possibilitat d'un procés constituent al nostre país. Sabem que per a alguns, com els membres del Consell per a la Transició Nacional o els autors intel·lectuals del full de ruta de Junts Pel Sí, aquest procés s'hauria de deixar en mans dels grups parlamentaris escollits a partir d'unes eleccions constituents, preveient vagues fórmules de "participació ciutadana". Però en tot cas ens plantegen un procés constituent merament representatiu.

El rapte del procés constituent des de l'àmbit institucional seria inacceptable per a moltes de nosaltres, les que veiem en aquest una veritable oportunitat de recuperar la sobirania per canviar-ho tot. Però aquest rapte és també inevitable si no en reprenem les regnes del procés des de fora de les institucions. Ens caldria, doncs, generar un full de ruta propi, que tractés d'implicar la població en un procés de debat i construcció, on sigui possible qüestionar-ho tot, i que generi una dinàmica impossible d'ignorar per part de les institucions. Una dinàmica, a les antípodes d'**iniciatives com Reinicia Catalunya**, veritablement protagonitzada no només per entitats o moviments socials, sinó per la població. Un dels reptes més importants que tenim per davant serà, doncs, baixar el procés constituent al carrer per fer del poble el seu protagonista principal.

Reconstituir vincles entre nosaltres

Per fomentar un veritable procés constituent haurem de dedicar una atenció especial a reconstituir xarxes i vincles entre els propis moviments socials. S'han dedicat (i es segueixen dedicant) moltes energies a discutir i forjar confluències electorals, a recolzar aquesta o aquella opció, a participar d'eixos i elaboracions de programes ... i tal vegada hem deixat massa abandonats els espais de confluència entre moviments. Espais per construir estratègies conjuntes o coordinar-ne de

divergents, espais per compartir diagnòstics i propostes, espais per organitzar-nos i mobilitzar-nos com una de sola.

Existeixen ja iniciatives com el **Procés Constituent**, que no ha trobat el seu encaix en les darreres eleccions catalanes, o d'altres com **Parlament Ciutadà**, espais de mobilització com #JuntesPodem, Desobeïm els pressupostos, la Marxa de la Dignitat, la campanya contra el TTIP, les mobilitzacions contra la Llei Mordassa o en suport a les encausades per envoltar el Parlament, o les ILP en Marxa. Tots ells, entre molts d'altres, són espais de trobada, que poden contribuir a aquesta reconstrucció de confluències entre moviments socials. Però el teixir vincles més enfortits entre moviments socials malauradament no podrà sortir de cap d'aquests espais en solitari.

El context institucional ha canviat. Però també hem canviat nosaltres, les que ens hem quedat fora de les institucions. Serà bo generar noves dinàmiques per retrobar-nos i reconèixer-nos novament com un nosaltres. Dinàmiques i espais que tinguin vocació clarament inclusiva i no protagonista, que convoquin a un ampli espectre de moviments i col·lectius. **Trobar-nos com a militants i activistes, independentment de si hem donat suport o hem estat més crítiques amb aquesta o aquella altra opció electoral.** No serà la primera ni la darrera vegada que ho intentem, i serà bàsic aprendre dels èxits i errors del passat. Si cadascuna ens repleguem als nostres espais, establint les nostres relacions amb les institucions, sense teixir entre nosaltres, no podrem evitar el segrest del procés constituent per part d'aquells que no desitgen un procés veritablement popular. Haurem, doncs, de treballar per la unitat popular fora del marc electoral i institucional.

Disculpeu les molèsties, estem construint un altre món

Malgrat ara tinguem algunes de "les nostres" a l'altra banda, haurem de seguir lluitant als carrers. Per generar les hegemonies que volem, haurem de mostrar múscul, reclamar el procés pel carrer des del carrer, mobilitzar-nos per reclamar que no volem canviar per a que tot segueixi igual. Estem a les beceroles del canvi que volem, i per arribar-hi hem de ser més conscients que mai que no s'aconseguirà només des de l'espai institucional.

Més enllà d'alimentar el foc de la protesta, seguirem construint amb el nostre dia a dia les alternatives socials, polítiques, culturals i econòmiques al marge de les administracions i el mercat. En cap cas premerem el botó de pausa en la creació de noves dinàmiques i institucions pròpies. La celebració de la **Fira d'Economia Social i Solidària de Catalunya (FESC)** aquest cap de setmana a la Fàbrica Fabra i Coats de Barcelona, amb milers de participants i prop de 200 empreses i entitats amb les seves propostes, n'és un clar exemple. De la banca ètica a cooperatives agroecològiques, espais de consum autoorganitzats, mitjans de comunicació o cooperatives que ofereixen serveis en àmbits tant diversos com l'energia, l'accés a internet, la telefonia mòbil, l'habitatge, la comunicació, la gestoria econòmica o jurídica. La dinàmica de l'economia social és més viva que mai, amb més 3.400 persones treballant-hi al 2014 i unes 133.000 persones implicades.

"Construir l'economia postcapitalista no es pot permetre perdre capital humà per molts ajuntaments o diputades que guanyem"

L'economia social i solidària no és només un sector en creixement, amb 123 milions d'euros d'ingressos al 2014, sinó que és l'entorn privilegiat on milers de persones estem aprenent i posant en pràctica noves formes de relacionar-nos. Una realitat postcapitalista que no es pot permetre perdre capital humà ni fer cap pas enrere per molts ajuntaments o seients de diputades que guanyem. No podem negar la importància que la presència a l'administració pública i institucions democràtiques pot tenir per al foment de l'economia cooperativa, social i solidària, però aquesta no

serà una realitat alternativa al capitalisme si esperem que la força ens arribi de les institucions.

En definitiva, un cop superada l'eufòria i l'enlluernament d'unes, i la crítica escèptica d'altres, hem de ser conscients que els riscos van més enllà de la pèrdua de capital humà cap a les institucions.

Hem de reconstituir les estratègies, prioritats i forces dels moviments socials més enllà de les institucions per tirar endavant un veritable procés constituent des de baix i seguir construint alternatives al capitalisme.

Iolanda Fresnillo és activista i membre de la Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute